

نقش طرح آموزش خانواده در مقابله با فرهنگ فقر خانواده های تحت حمایت کمیته امداد امام خمینی (ره) شهرستان خوانسار

* اکبر محمدصالحی

کارشناس ارشد گروه مدیریت فرهنگی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران
akbarmohamadsalehi@yahoo.com

دکتر فائزه تقی پور

استادیار گروه مدیریت فرهنگی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش طرح آموزش خانواده در مقابله با فرهنگ فقر در بین خانواده های تحت حمایت کمیته امداد امام شهرستان خوانسار انجام شده است. روش تحقیق توصیفی و از نوع همبستگی با رویکرد معادلات ساختاری بوده و جامعه آماری خانواده های تحت حمایت کمیته امداد امام خوانسار که مشمول طرح آموزش خانواده می باشد، بوده که تعداد ۱۲۰ نفر بصورت نمونه گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. ابزار گرد آوری اطلاعات در این پژوهش شامل دو پرسشنامه محقق ساخته است که پرسشنامه اول شامل دو بخش ویژگیهای جمعیت شناختی و ابعاد فرهنگ فقر در مقابله با فرهنگ فقر شامل ۴ مولفه با ۶۰ گویه و پایایی ۰/۸۲ می باشد که بر اساس طیف لیکرت ۵ درجه ای " بسیار کم، کم، تا حدودی، زیاد و بسیار زیاد تنظیم شده است. پرسشنامه دوم در خصوص طرح آموزش خانواده بصورت دو گزینه ای بله و خیر تهیه شده و در تنظیم این پرسشنامه ها جهت روایی، از استاد راهنما و چند تن از اساتید مجرب و جدول تحلیل عامل استفاده شد و پس از گرد آوری، آلفای کرونباخ آن محاسبه و جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات دوبخش استنباطی و توصیفی از نرم افزارهای LISREL و SPSS استفاده شده است. نتایج نشان داد ضریب تاثیر آموزش خانواده در مقابله با فرهنگ فقر در بعد مذهبی ۴۰ درصد و بعد ارزشها ۵۸ درصد و بعد هنجارها ۴۸ درصد می باشد. که بیانگر تایید فرضیات و اینکه آموزش خانواده منجر به مقابله با فرهنگ فقر در ابعاد مذهبی، ارزشها و هنجارها و اثرات آموزش خانواده بر این ابعاد کاملا نزدیک بهم بوده است.

واژگان کلیدی: فقر، فرهنگ، فرهنگ فقر، آموزش خانواده، عوامل فرهنگی کمیته امداد امام خمینی (ره).

مقدمه

فقر یکی از خطرناک ترین پدیده های اجتماعی است که می تواند حیات اقتصادی، سیاسی و فرهنگی ملت ها را تهدید کند. در طول دهه های اخیر فهم دانشمندان و صاحب نظران علوم اجتماعی از پدیده فقر گسترش و تعمیق یافته است؛ به گونه ای که اکنون می توان ادعا کرد تعاریف و در نتیجه سیاست ها و راهکارهای مبارزه با فقر بسیار جامع تر و فراگیرتر از آن چیزی است که در دهه های پیش وجود داشته است. مسئله فقر در ایران از ابعاد مختلفی مورد بررسی و کنکاش قرار گرفته است. با بررسی کلیه مطالعات صورت گرفته در مورد پدیده فقر در ایران چه از منظر متدولوژیکی و چه از منظر کاربردی (سیاست های اجرایی) مشاهده می شود که علی رغم تمامی دستاوردهای علمی و نظری در این حوزه کشور ما هنوز در نوع مواجهه و حل این معضل اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی ناموفق بوده و با چالش های بسیاری روبروست.

در بین نهاد های اجتماعی، خانواده به عنوان نخستین و اصلی ترین نهاد اجتماعی است که اهمیت و نقش اصلی و کلیدی را در موفقیت و روند رو به رشد و ارتقا آگاهی های هر شخص را دارد و این ضرورت بالا بردن سطح آگاهی های فرهنگی در خانواده ها، بلاخص خانواده های محروم و مستضعف از اهمیت و اولویت بالایی برخوردار است زیرا در هیچ جامعه تا این اندازه در مقوله خانواده در انحطاط و سقوط نبوده و در معرض آسیب های مختلف قرار نداشته است با توجه به اینکه هر قدر خانواده که هسته اولیه جامعه باشد آگاه تر و سالم تر و از ارزش های دینی، اخلاقی و رفتاری بهره مند باشد آن جامعه سالم تر روبرو رشد تر می باشد. فقدان یک اراده ملی برخاسته از درون دولت، ملت، بخش خصوصی و نهادهای مدنی موجب گردیده است که نحوه برخورد با این پدیده، به دلیل عدم اجماع در میان صاحب نظران از فقر و به دنبال آن وجود توصیه ها و رهنمودهای متفاوت و بعضاً متعارض و اتخاذ روش های ناکارآمد در رفع فقر، پیچیده تر شده و حل آن طولانی تر شود (ارائی، ۱۳۸۳).

آموزه های دینی در هر فرهنگی سهم بسزایی در تعیین مفروضات اساسی آن بعنوان زیرساخت اصلی ارزشها و هنجارها و به تبع آن رفتارهای نمادین و صوری جامعه دادند. پس نتیجه اینکه مجموعه آنچه در قالب سبک کلی زندگی انسانی که از آن تعبیر به فرهنگ می شود. از طریق تاثیر گذاری بر جوهره اساسی ارزشها، مفروضات و هنجارها، فرهنگ را متأثر از خود می کند (بنیانیان، ۱۳۸۶). آموزش خانواده نوعی تعلیم و تربیت است که شامل برنامه های معین برای ارتقا سطح آگاهی ها و توانایی های سرپرست و سایر اعضا خانواده با هدف ایجاد خانواده سالم صورت می پذیرد (شیوه نامه نظام جامع آموزش تربیتی کمیته امداد، ۱۳۸۹).

در آموزش خانواده هدف این است که طی یک فرایند پیچیده اعضای خانواده یعنی پدر، مادر و فرزندان دانش و مهارت های لازم را بیاموزند (صالحیان، ۱۳۷۸).

برادشاو (۲۰۰۶) در میان دیدگاه های مختلفی که در زمینه ی فقر وجود دارد " فرهنگ فقر " از مهمترین آن هاست که از نگاه انسان شناسی فقر را چونان یک فرهنگ مورد بررسی قرار میدهد. اسکار لوئیس با طرح نظریه ی فرهنگ فقر آن را از مجموعه ای از عقاید و ارزشها تعریف کرد که از نسلی به نسل دیگر در میان خانواده های فقیر در حال انتقال است.

فرهنگ فقر در صورتی که در جامعه و ذهنیت افراد ساکن در آن ریشه بدواند، حتی پس از کسب موفقیت های بیرونی در رفع فقر مدت ها به حیات خود ادامه داده و مانعی پایدار برای دستیابی به مراحل بالاتر توسعه ی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بدل می شود. در حالی که توسعه اقتصادی پایدار جهت کاهش دائمی فقر ضروری است و کاهش مداوم فقر برای تضمین توسعه پایدار ضرورت دارد (ثریا به نقل از اسکار لوئیس ۱۳۵۳).

بی تردید کمیته امداد امام خمینی (ره) یکی از مهمترین نهادهای حمایتی به شمار آمده و با اجرای صحیح قوانین و مقررات و می تواند در مقابله با فرهنگ فقر نقش بسزایی ایفاء نماید. در ضمن، شهرستان خوانسار به دلیل دارا بودن افراد مستمند و ولی با استعداد و متخصص، نیاز به طرح آموزش خانواده در مقابله با فرهنگ فقر دارد و مسلماً کمیته امداد امام خمینی (ره) با استفاده از طرحهای اشتغال زایی می تواند نقش والایی در برگزاری طرحهای متعدد در مقابله با فرهنگ فقر داشته باشد. لذا این پژوهش در صدد است با بررسی نقش طرح آموزش خانواده در مقابله با فرهنگ فقر خانواده های تحت حمایت کمیته امداد شهرستان خوانسار گامی موثر و مفید در راستای مرتفع شدن چالشها و اختلاف نظرها بردارد.

بطور کلی در هیچ کدام از تحقیقات انجام شده به طور صریح، مفهوم مذکور بیان نشده و همواره بصورت حاشیه ای و کلیشه ای به این موضوع اشاره شده است، بنابراین برای یافتن پاسخ به این سوال که چه مسائلی در خصوص موضوع پژوهش مهم هست، با این تفاسیر در پژوهش حاضر جهات قانونی و جهات عملی موضوع مذکور، به طور مستدل بیان می گردد قصد این است که به انجام پژوهش در مورد موضوع تحقیق مسائل لازم راتبیین نموده تا در جهت رفع خلاء تحقیقاتی ذکر شده گام برداشته و به برنامه ریزی جهت اجرای طرح آموزش خانواده در کمیته امداد امام خمینی (ره) کمک شود.

طرح آموزش خانواده

نوعی تعلیم و تربیت است که شامل برنامه های معین برای ارتقاء سطح آگاهی ها و توانایی های سرپرست و سایر اعضاء خانواده با هدف ایجاد خانواده سالم صورت می گیرد (شیوه نامه طرح نظام جامع آموزشی و تربیتی کمیته امداد امام خمینی، ۱۳۸۹).

برای ایجاد اشتغال و استقلال مالی از سوی ارگان و سازمانی به خانواده هایی آموزش های لازم در مورد شغلی داده می شود که در کمیته امداد نیز این طرح با عنوان طرح کمیته امداد نامیده می شود (الیاسی، ۱۳۸۱).

آموزش خانواده مرکب از دو واژه آموزش و خانواده است. آموزش فرایند پیچیده ای است که طی آن فرد مهارت های مورد نیاز برای انجام دادن یک عمل یا وظیفه را کسب می کند یا این مهارت در او بیشتر می شود. طی فرایند آموزش موجباتی فراهم می آید تا تجربه های یادگیری به وقوع بپیوندند و باعث می شود کارایی و اثر بخشی فرد آموزش دیده بیشتر شود. اما خانواده، عبارت است از یک نوع اجتماع یا سازمانی که در این سازمان افراد متفاوت وظایف مشترک و گوناگون، حقوق متقابل، روابط شخصی، منافع مشترک، اهداف معین و مناسبات رویارویی و پایدار دیده می شود. در آموزش خانواده هدف این است که طی یک فرایند پیچیده اعضای یک خانواده یعنی پدر، مادر و فرزندان دانش و مهارت های لازم را بیاموزند (صالحی امیری، ۱۳۹۱).

فرهنگ

کلمه culture از کلمه لاتین cultus به معنی پرستش گرفته شده و در اصل به معنای تحلیل و حرمت است (اسماعیلی، ۱۳۹۲).

فرهنگ در فهم متعارف به مجموعه الگوهای رفتاری و گفتاری و اداب و رسوم یک قوم گفته میشود. فرهنگ ضمن آنکه بستر علایق مشترک و فهم مشترک است، در همان حال وسیله ای برای روابط بین ذهنی و تولید فکری انسان و جهت یابی، تنظیم، هماهنگی اعمال و انواع مناسبات او در جامعه است، به عبارتی انسان نه تنها در فرهنگ زندگی میکند (بستر فرهنگی) بلکه فرهنگ خوراک فکری او نیز هست (صالحی امیری، ۱۳۹۱).

زارع (۱۳۹۲) در پژوهشی به بررسی "رابطه عوامل فرهنگی با توانمندسازی زنان سرپرست خانوار تحت حمایت کمیته امداد در شهر اصفهان (با تاکید بر اشتغال پرداخت. تحلیل داده ها به این نتیجه گیری رسید که ۳ عامل فرهنگی باورهای مذهبی، تلویزیون و فرهنگ کارآفرینی با توانمند سازی خانواده و مقابله با فرهنگ فقر رابطه دارد و با متغیرهای ارزشهای فرهنگی، باورهای سنتی و مشارکت فرهنگی اجتماعی رابطه ندارد.

آقابابایی (۱۳۹۰) در پژوهشی به بررسی مقایسه اثر بخشی هار روش پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر بر نگرش و عزت نفس دانش آموزان مجتمع های فرهنگی تربیتی و خوابگاهی کمیته امداد امام خمینی (ره) پرداخت. نتایج نشان دادند که روش های پیشگیری بر تغییر نگرش نسبت به سوء مصرف مواد و بهبود عزت نفس دانش آموزان موثر بوده اند. در عین حال، نتایج آزمون تعقیبی LSD بیانگر آن بود که هر ۴ روش پیشگیری با اثربخشی متفاوت بر تغییر نگرش نسبت به سوء مصرف مواد مخدر موثر بوده اند، در حالی که تنها روش های آموزش شناختی- رفتاری اجتماعی و آموزش مهارت های زندگی بر بهبود عزت نفس موثر بودند. نتیجه گیری: با توجه به نتایج می توان چنین استنباط کرد که هر ۴ روش پیشگیری می تواند موجب ایجاد نگرش منفی نسبت به مواد مخدر شوند.

داهواوان (۲۰۱۰) در پژوهشی در مورد "نقش شوراهای حمایتی در فقر زدایی خانواده ها در مطالعه موردی هندوستان" با جامعه آماری ۱۲۰ نفر از تحت پوشش این نهاد های حمایتی چنین نتیجه گیری می نماید از ۱۲۰ نفر افراد مورد پژوهش ۴۱ درصد رضایت

کامل برنقش شوراهای حمایتی در فقرزدایی خانواده هادرمطالعه داشته ۳۲ درصد نظر متوسط و ۲۳ درصد ناراضی از این وضعیت بوده و ۴ درصد نیز نظر خاصی نداشته اند.

الکیت (۲۰۱۱) طی پژوهشی با عنوان "بررسی راههای مقابله با فقر توسط نهادهای حمایتی در اسپانیا" انجام داده و به این نتیجه رسیده است. دولت قدمهای بزرگی در محو فقر برداشته است و بنا به آمار و اطلاعات حاصله علی‌رغم جنگ تحمیلی و محاصره اقتصادی به دلیل توسعه اقتصادی و صنعتی کشور و افزایش تولیدات تعداد فقرا از ۶۷ درصد به حدود ۱۳ درصد رسیده است؛ ولی وجود ۱۳ درصد فقیر در جامعه نیز زبنده کشور اسپانیا نیست و به حق دولت با توجه به فراهم آمدن زیر بناهای اقتصادی لازم کمر همت به محو فقر بسته است.

مواد و روش ها

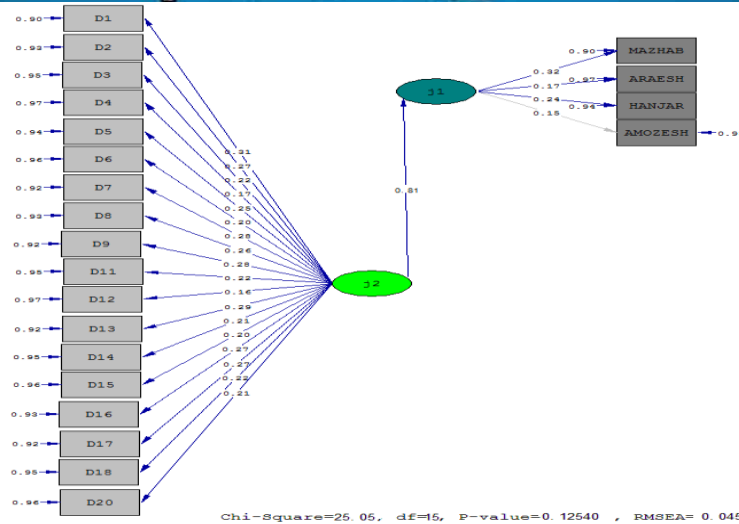
این تحقیق کمی و از نوع توصیفی- همبستگی می‌باشد. جامعه آماری این پژوهش افراد تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره) شهرستان خوانسار تشکیل می‌دهد که تعداد آن‌ها ۱۲۰ نفر می‌باشد که در سال ۱۳۹۴ در کلاسهای آموزش خانواده شرکت کرده اند. در این تحقیق با استفاده از فرمول برآورد حجم نمونه کوکران با حجم جامعه آماری ۱۲۰ نفر در سطح اطمینان ۹۵ درصد با احتمال خطای ۵ درصد، حجم نمونه برابر ۹۲ نفر محاسبه شد. در این تحقیق از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده استفاده شده است. از آن جایی که رایج‌ترین وسیله جمع‌آوری اطلاعات در تحقیقات همبستگی از نوع معادلات ساختاری پرسشنامه می‌باشد، لذا در پژوهش حاضر نیز برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است. این ابزار اندازه‌گیری که نمونه آن در بخش پیوست‌ها آمده است شامل دو پرسشنامه محقق ساخته است که پرسشنامه اول شامل دو بخش: ویژگی‌های جمعیت‌شناختی و ابعاد فرهنگ فقر و مقابله با فرهنگ فقر سنجیده می‌شود و پرسشنامه دوم نقش آموزش خانواده در مقابله با فرهنگ فقر مطرح شده است. این پرسشنامه دارای ۴۷ سوال بوده و مقیاس آن پنج درجه ای لیکرت است. در این پژوهش با توجه به این که پرسشنامه‌ها محقق ساخته بوده است، روایی صوری و محتوایی آن توسط استاد راهنما و چند تن از اساتید مجرب مورد تأیید قرار گرفت. هم‌چنین در بخش روایی صوری از نظرات چند نفر از پاسخگویان نیز استفاده شد. در این پژوهش برای مشخص نمودن پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. که ابتدا ۳۰ پرسشنامه توسط محقق بصورت حضوری بین جامعه آماری توزیع شد و پس جمع‌آوری، آلفای کرونباخ آنها محاسبه شد این روش برای محاسبه هماهنگی درونی ابزار اندازه‌گیری از جمله پرسشنامه به کار می‌رود. پایایی پرسشنامه از طریق آلفای کرونباخ برای پرسشنامه نقش آموزش خانواده در مقابله با فرهنگ فقر ۰/۸۳ به دست آمد.

یافته ها

آیا آموزش خانواده در مقابله با فرهنگ فقر تاثیر دارد؟

بدین منظور محقق از مدل سازی معادلات ساختاری استفاده می‌کند. در زیر خروجی نرم افزار لیزرل برای سوال اصلی تحقیق ارائه می‌گردد. همان‌طور که از خروجی نرم افزار لیزرل مشاهده می‌شود. مدل اصلی ارائه شده به صورت زیر می‌باشد که در آن روابط میان متغیرها و ضرایب هر یک از آنها ارائه شده است.

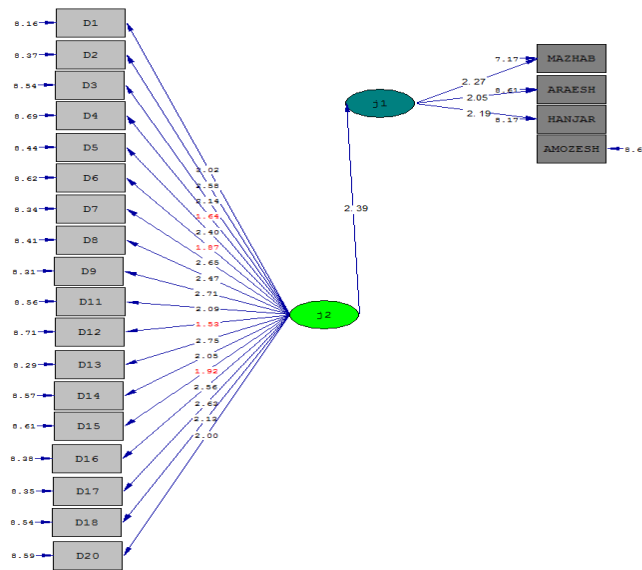
شکل ۱ مدل اصلی نقش آموزش خانواده بر در مقابله با فرهنگ فقر

سؤال اساسی مطرح شده این است که آیا این مدل؛ مدل مناسبی می باشد؟ برای پاسخ به این پرسش بایستی آماره χ^2 و سایر معیارهای مناسب بودن برازش مدل مورد بررسی قرار گیرد. با توجه به خروجی لیزرل مقدار χ^2 محاسبه شده برابر با ۲۵/۰۵ می باشد وجود χ^2 پایین نشان دهنده برازش مناسب مدل است. زیرا هر چه مقدار χ^2 کمتر باشد، مدل ارائه شده مدل مناسب تری می باشد با توجه به نتایج ذیل که از خروجی نرم افزار لیزرل بدست آمده اند. مقدار p - Value بیشتر از مقدار سطح معنی داری استاندارد (۰/۰۵) می باشد بنابراین مدل ارائه شده مدل مناسبی می باشد. بنابراین با توجه به معادلات اندازه گیری بالا می توان معادله ساختاری زیر را ارائه نمود. مقابله با فرهنگ فقر = ۰/۸۱ * نقش آموزش خانواده

۲ - value T

به منظور نشان دادن معناداری هر کدام از پارامترهای مدل از آماره t استفاده می شود. این آماره از نسبت ضریب هر پارامتر به خطای انحراف معیار آن پارامتر بدست می آید که می بایستی در آزمون t بزرگتر از ۲ ($t \geq 2$) و در آزمون Z بزرگتر از ۱/۹۶ ($Z \geq 1/96$) باشد تا این تخمینها از لحاظ آماری معنادار شود با توجه به خروجی لیزرل میزان t محاسبه شده در کلیه متغیرها بزرگتر از ۲ می باشد بنابراین کلیه تخمینهای ارائه شده از لحاظ آماری معنادار می باشند. و مدل نه تنها برازش مناسبی دارد بلکه کلیه ضرایب حاصل از مدل معنی دار می باشند.

$$Z \text{ یا } t = \frac{\text{ضریب پارامتر}}{\text{انحراف معیار پارامتر}}$$

Chi-Square=25.05, df=15, P-value=0.12540, RMSEA= 0.045

شکل ۲ مدل شاخص اصلاحی T

همانطور که گفته شد مهمترین شاخص مناسب بودن برازش مدل χ^2 می باشد. البته استفاده از این آزمون، متضمن رعایت مجموعه ای از مفروضات می باشد که چون در برخی از موارد، امکان نقض این مفروضات وجود دارد. با گسترش نارضایتی از آزمون χ^2 ، مجموعه ای از شاخصهای فرعی نیز به وجود آمدند. مهمترین این شاخصها عبارتند از: GFI، AGFI و RMSR که قبلاً شرح داده شده اند. حالت های بهینه برای این آزمونها بدین شرح اند.

۱) مقدار χ^2 محاسبه شده هر چه قدر کمتر باشد بهتر است زیرا این آزمون اختلاف بین داده و مدل را نشان می دهد. در مدل مورد بررسی مقدار $\chi^2 = 25/05$ می باشد که نشان دهنده مناسب بودن برازش مدل می باشد.

۲) مقدار GFI و AGFI بایستی از ۹۰ درصد بیشتر باشد. در مدل مورد بررسی مقدار $GFI = 0/99$ و $AGFI = 0/99$ می باشد که نشان دهنده مناسب بودن مدل می باشد.

۳) مقدار RMSR هر چه کمتر باشد بهتر است، زیرا این شاخص معیاری برای میانگین اختلاف بین داده های مشاهده شده و داده های مدل است. در این مدل مقدار $RMSR = 0/045$ می باشد که نشان دهنده برازش مناسب مدل می باشد. کلیه شاخصهای ارزیابی تناسب برازش مدل همراه با مقادیر آنها در زیر ارائه گردیده و نشان دهنده برازش مناسب مدل می باشد.

جدول ۱ بررسی شاخص های مناسب بودن مدل

نام شاخص	مقدار استاندارد شاخص	مقدار شاخص در مدل مورد نظر	نتیجه گیری
χ^2	-	۲۵/۰۵	برازش مدل مناسب است
P-Value	بیشتر از ۰/۰۵	۰/۱۲۵	برازش مدل مناسب است
GFI	بیشتر از ۰/۹	۰/۹۹	برازش مدل مناسب است
AGFI	بیشتر از ۰/۹	۰/۹۹	برازش مدل مناسب است
NFI	بیشتر از ۰/۹	۰/۸۲	برازش مدل مناسب است
CFI	بیشتر از ۰/۹	۰/۹۱	برازش مدل مناسب است
RMSEA	کمتر از ۰/۱	۰/۰۴۵	برازش مدل مناسب است

با توجه به کلیه شاخص های مطرح شده فوق می توان نتیجه گیری کرد، که مدل از برآزش مناسبی برخوردار است. با توجه به کلیه مراحل طی شده به منظور ارائه مدل، مدل مفهومی ذیل که نشان دهنده اثر آموزش خانواده بر مقابله با فرهنگ فقر است تأیید می گردد. حال می توان نتایج سوال اصلی را به شرح زیر خلاصه کرد:

جدول ۲ بررسی تاثیر متغیر های آموزش خانواده و مقابله با فرهنگ فقر

نتیجه	t-value	ضریب تاثیر	بررسی اثر مستقیم
برنامه های آموزش خانواده به صورت معنی داری منجر به مقابله با فرهنگ فقر می شود.	۲/۳۹	۰/۸۱	آموزش خانواده- مقابله با فرهنگ فقر

سوال اول: نقش طرح آموزش خانواده در مقابله با فرهنگ فقر از بعد باورهای مذهبی چیست؟

جدول ۳ نقش طرح آموزش خانواده در مقابله با فرهنگ فقر از بعد باورهای مذهبی

نتیجه	t-value	ضریب تاثیر	بررسی اثر مستقیم
برنامه های آموزش خانواده به صورت معنی داری منجر به مقابله با فرهنگ فقر در بعد مذهبی می شود.	۵/۴۱	۰/۴۰	آموزش خانواده-مقابله با فرهنگ فقر در بعد باورهای مذهبی

سوال دوم: نقش طرح آموزش خانواده در مقابله با فرهنگ فقر از بعد ارزشها چیست؟

جدول ۴ نقش طرح آموزش خانواده در مقابله با فرهنگ فقر از بعد ارزشها

نتیجه	t-value	ضریب تاثیر	بررسی اثر مستقیم
برنامه های آموزش خانواده به صورت معنی داری منجر به مقابله با فرهنگ فقر در بعد ارزشها می شود.	۸/۹۱	۰/۵۸	آموزش خانواده-مقابله با فرهنگ فقر در بعد ارزشها

سوال سوم: نقش طرح آموزش خانواده در مقابله با فرهنگ فقر از بعد هنجارها چیست؟

جدول ۵ نقش طرح آموزش خانواده در مقابله با فرهنگ فقر از بعد هنجارها چیست؟

نتیجه	t-value	ضریب تاثیر	بررسی اثر مستقیم
برنامه های آموزش خانواده به صورت معنی داری منجر به مقابله با فرهنگ فقر در بعد هنجارها می شود.	۶/۸۵	۰/۴۸	آموزش خانواده- مقابله با فرهنگ فقر در بعد هنجارها

خلاصه نتایج جدول نشان دهنده آن است که کلیه سوالات فرعی تأیید می شود و می توان گفت که آموزش خانواده منجر به مقابله با فرهنگ فقر در ابعاد مذهبی، ارزشها، هنجارها. و اثرات آموزش خانواده بر این ابعاد کاملاً نزدیک به یکدیگر است.

سوال چهارم: نقش طرح آموزش خانواده در مقابله با فرهنگ فقر با توجه به ویژگی ها جمعیت شناختی پاسخگویان چیست؟

جدول ۶ تحلیل واریانس چندراهه نقش آموزش خانواده در مقابله با فرهنگ فقر با توجه به متغیرهای دموگرافیک (جنس، سن، سطح تحصیلات، وضعیت اشتغال، تعداد افراد تحت تکفل)

منبع	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی داری
جنس	۰/۳۷۵	۱	۰/۳۷۵	۲/۶۵۵	۰/۱۰۸
سن	۲/۶۶۵	۴	۰/۶۶۵	۴/۷۲۳	۰/۰۰۲
تحصیلات	۰/۶۷۳	۳	۰/۲۲۴	۱/۵۹۱	۰/۲۰۰
وضعیت اشتغال	۰/۰۱۶	۲	۰/۰۰۸	۰/۰۵۷	۰/۹۴۴
افراد تحت تکفل	۱/۸۸۳	۴	۰/۴۷۱	۳/۳۳۷	۰/۰۱۵

نتایج مندرج در جدول ۶ نشان می دهد که بین نقش آموزش خانواده در مقابله با فرهنگ فقر بر حسب جنس، تحصیلات، وضعیت شغل تفاوت معنی دار وجود ندارد. تفاوت نقش آموزش خانواده در مقابله با فرهنگ فقر بر حسب سن و افراد تحت تکفل معنی دار است نتایج مندرج در جداول ۷ تا ۸ تفاوت بین گروه ها را نشان می دهد.

جدول ۷ مقایسه میانگین نمرات نقش آموزش خانواده در مقابله با فرهنگ فقر بر حسب سن

سن	سن	تفاوت میانگین	سطح معنی داری
۲۵ سال و کمتر (۳/۷۸)	۳۶ تا ۴۵ سال (۴/۰۷)	-۰/۴۵۳	۰/۰۲۷
	۴۶ تا ۵۵ سال (۴/۲۴)	-۰/۵۸۶	۰/۰۰۶
۲۶ تا ۳۵ سال (۳/۸۴)	۳۶ تا ۴۵ سال (۴/۰۷)	-۰/۲۳۴	۰/۰۱۹
	۴۶ تا ۵۵ سال (۴/۲۴)	-۰/۳۶۷	۰/۰۰۱
	بیشتر از ۵۵ سال (۳/۱۵)	۰/۶۸۵	۰/۰۱۵
۳۶ تا ۴۵ سال (۴/۰۷)	بیشتر از ۵۵ سال (۳/۱۵)	۰/۹۲۰	۰/۰۰۱
۴۶ تا ۵۵ سال (۴/۲۴)	بیشتر از ۵۵ سال (۳/۱۵)	۱/۰۵۳	۰/۰۰۱

نتایج مندرج در جدول ۷ نشان می دهد بین نمرات نقش آموزش خانواده در مقابله با فرهنگ فقر افراد ۲۵ سال و کمتر با افراد ۳۶ تا ۴۵ سال و ۴۶ تا ۵۵ سال تفاوت معنی دار وجود دارد. همچنین تفاوت بین نمرات نقش آموزش خانواده در مقابله با فرهنگ فقر افراد ۲۶ تا ۳۵ سال با افراد با سنین ۳۶ تا ۴۵ سال، ۴۶ تا ۵۵ سال و بیشتر از ۵۵ سال معنی دار است. تفاوت نمرات نقش آموزش خانواده در مقابله با فرهنگ فقر افراد با سن بیشتر از ۵۵ سال با سنین ۳۶ تا ۴۵ سال و ۴۶ تا ۵۵ سال معنی دار است.

جدول ۸ مقایسه میانگین نمرات نقش آموزش خانواده در مقابله با فرهنگ فقر بر حسب تعداد افراد تحت تکفل

تعداد افراد تحت تکفل	تعداد افراد تحت تکفل	تفاوت میانگین	سطح معنی داری
۱ نفر (۳/۷۳)	۴ نفر (۴/۳۱)	-۰/۵۵۵	۰/۰۰۱
۲ نفر (۳/۹۴)	۴ نفر (۴/۳۱)	-۰/۳۱۱	۰/۰۴۹
۳ نفر (۳/۹۷)	۴ نفر (۴/۳۱)	-۰/۳۵۰	۰/۰۰۵
۴ نفر (۴/۳۱)	۵ نفر (۳/۹۶)	۰/۳۳۲	۰/۰۱۸

نتایج مندرج در جدول ۸ نشان می دهد بین نمرات نقش آموزش خانواده در مقابله با فرهنگ فقر افراد با ۴ و ۵ نفر تحت تکفل با افراد با ۱، ۲، ۳ نفر تحت تکفل تفاوت معنی دار وجود دارد.

نتایج

یافته های تحقیق در خصوص سوال کلی تحقیق مبنی بر "نقش طرح آموزش خانواده کمیته امداد شهرستان خوانسار در مقابله با فرهنگ فقر در خانواده های تحت حمایت چیست؟" به شرح زیر است:

محقق از مدل سازی معادلات ساختاری استفاده کرده است. مقدار p - Value بیشتر از مقدار سطح معنی داری استاندارد ($\alpha = 5\%$) بود بنابراین مدل ارائه شده مدل مناسبی بود. به منظور نشان دادن معناداری هر کدام از پارامترهای مدل از آماره t استفاده می شود. با توجه به خروجی لیزرل میزان t محاسبه شده در کلیه متغیرها بزرگتر از ۲ بود بنابراین کلیه تخمین های ارائه شده از لحاظ آماری معنادار بودند. و مدل نه تنها برازش مناسبی دارد بلکه کلیه ضرایب حاصل از مدل معنی دار بودند. ارزیابی مناسب بودن برازش مدل با استفاده از GFI ، $AGFI$ و $RMSR$ انجام شد. با توجه به کلیه شاخص های مطرح شده می توان نتیجه گیری کرد، که مدل از برازش مناسبی برخوردار است. با توجه به تایید شاخص های برازش مدل می توان نتیجه گرفت اثر آموزش خانواده بر مقابله با فرهنگ فقر صحیح است.

این یافته ها با یافته های تحقیق سالاری فرد (۱۳۹۰)، زارع (۱۳۹۲) و رضایی قادری (۱۳۸۸) که عامل فرهنگی باورهای مذهبی، تلویزیون و فرهنگ کارآفرینی با توانمند سازی خانواده و مقابله با فرهنگ فقر رابطه دارد، هم سو می باشد و با متغیرهای ارزشهای فرهنگی، باورهای سنتی و مشارکت فرهنگی اجتماعی رابطه ندارد، هم سو نمی باشد. به منظور بررسی سوالات فرعی تحقیق مدل زیر توسط نرم افزار لیزرل اجرا گردید. سؤال اساسی مطرح شده این بود که آیا این مدل؛ مدل مناسبی می باشد؟ با توجه به نتایج ذیل که از خروجی نرم افزار لیزرل بدست آمدند.

$$RMSEA = 0.060 \text{ و } p\text{-Value} = 0.212 \text{ و } df = 1 \text{ و } \chi^2 = 1.55$$

مقدار p - Value بیشتر از مقدار سطح معنی داری استاندارد ($\alpha = 5\%$) بود بنابراین مدل ارائه شده مدل مناسبی بود. کلیه شاخصهای ارزیابی تناسب برازش مدل همراه با مقادیر آنها در زیر ارائه گردیده و نشان دهنده برازش مناسب مدل بودند. به منظور نشان دادن معناداری هر کدام از پارامترهای مدل از آماره t استفاده شد. با توجه به خروجی لیزرل میزان t محاسبه شده در کلیه متغیرها بزرگتر از ۲ می باشد بنابراین کلیه تخمینهای ارائه شده از لحاظ آماری معنادار بود. لذا ضرایب حاصل کاملاً معنادار بودند. با توجه به کلیه مراحل طی شده به منظور ارائه مدل، مدل مفهومی که نشان دهنده اثر آموزش خانواده بر ابعاد مقابله با فرهنگ فقر است تأیید شد.

با توجه سوال اول "نقش طرح آموزش خانواده در مقابله با فرهنگ فقر از بعد باورهای مذهبی چیست؟" آموزش خانواده بر مقابله با فرهنگ فقر در بعد مذهبی نقش دارد. مقدار $t=5/41$ نشان داد که برنامه های آموزش خانواده به صورت معنی داری منجر به مقابله با فرهنگ فقر در بعد مذهبی می شود. بنابراین سوال فرعی اول تأیید شد.

نتایج این یافته ها با نتایج پژوهش بدست آمده از تحقیق صالحی امیری و همکاران (۱۳۹۲) نشان دهنده تأثیرگذاری بالای طرح نظام جامع آموزشی و تربیتی خانواده اجرا شده در کمیته امداد امام خمینی (ره) استان البرز بر توانمندسازی و ارتقاء

سطح آگاهی ها و توانایی های سرپرست و سایر اعضاء خانواده های تحت حمایت است، همسویی نشان می دهد که در ترتیب تأثیرگذاری ابعاد آموزشی دینی (بالا)، رفتاری (بالا)، تحصیلی (متوسط)، اقتصادی (متوسط)، فرهنگی (متوسط) و در آخر بهداشتی (پایین)، ارزیابی گردید.

با توجه به سوال دوم پژوهش "نقش طرح آموزش خانواده در مقابله با فرهنگ فقر از بعد ارزشها چیست؟" به نظرمی رسد، بین طرح آموزش خانواده و مقابله با فرهنگ فقر از بعد ارزشها در خانواده های تحت حمایت رابطه معناداری وجود دارد. مقدار $t=8/91$ نشان داد برنامه های آموزش خانواده به صورت معنی داری منجر به مقابله با فرهنگ فقر در بعد ارزش ها می شود. بنابراین این سوال نیز تایید شد.

نتایج این یافته ها با نتایج پژوهش بدست آمده از پژوهش انصاری (۱۳۸۳) نتیجه نشان داد سال ۱۳۸۲ که در سهم توجه به فقرا و قشر آسیب پذیر بیش از دیگران است هم سویی نشان داد. کمیته امداد امام خمینی رحمه الله یکی از نهادهایی است که در سالهای پس از انقلاب، در خدمت به محرومین موفقیت چشم گیری داشته است. فرهنگ فقر در صورتی که در جامعه و ذهنیت افراد ساکن در آن ریشه بدواند، حتی پس از کسب موفقیت های بیرونی در رفع فقر مدت ها به حیات خود ادامه داده و مانعی پایدار برای دستیابی به مراحل بالاتر توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بدل می شود. در حالی که توسعه اقتصادی پایدار جهت کاهش دائمی فقر ضروری است و کاهش مداوم فقر برای تضمین توسعه پایدار ضرورت دارد.

با توجه به سوال سوم پژوهش "نقش طرح آموزش خانواده در مقابله با فرهنگ فقر از بعد هنجارها چیست؟" به نظرمی رسد، بین طرح آموزش خانواده و مقابله با فرهنگ فقر از بعد هنجارها در خانواده های تحت حمایت رابطه معناداری وجود دارد. مقدار $t=6/85$ نشان داد برنامه های آموزش خانواده به صورت معنی داری منجر به مقابله با فرهنگ فقر در بعد هنجارها می شود. بنابراین این سوال نیز تایید شد.

از طرفی نتایج تحلیل واریانس چندراهه نشان داد که بین نقش آموزش خانواده در مقابله با فرهنگ فقر بر حسب جنس، تحصیلات، وضعیت شغل تفاوت معنی دار وجود ندارد. خلاصه نتایج نشان دهنده آن است که کلیه سوالات فرعی تأیید می شود و می توان گفت که آموزش خانواده منجر به مقابله با فرهنگ فقر در ابعاد مذهبی، ارزشها، هنجارها، و اثرات آموزش خانواده بر این ابعاد کاملاً نزدیک به یکدیگر است.

نتایج این یافته ها با نتایج پژوهش بدست آمده از پیران پرویز (۱۳۸۴) در پژوهشی با عنوان پیامدها و آثار فقر و نابرابری در ایران / فقر و جنبش های اجتماعی در ایران به این نتیجه رسید، همسویی نشان داد. در رابطه با مفهوم فقر و جنبش های اجتماعی همچنین به اغتشاش مفهومی گسترده ای که به ویژه در ایران وجود دارد اشاره شده و از دیدگاه های عمده در مطالعه فقر و فقرزدایی یاد شده است.

در تحقیقی که محمدی (۱۳۸۶) پیرامون بررسی مشکلات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خانواده های بی سرپرست تحت پوشش کمیته امداد در شهرستان دهاقان انجام داد اینگونه نتیجه گیری کرد که بطور کلی خانواده ها یکسان نیستند و مانند هم عمل نمی کنند. در خانواده هایی که والدین خود عادت به مطالعه ندارند، چگونه می توان انتظار داشت که کودک انگیزه کافی برای مطالعه داشته باشد در چنین شرایطی وظیفه مراکز آموزشی سنگین می شود. اگر بپذیریم که جامعه مسئول است تا فرهنگ و دانش را به کودکان منتقل نماید و اگر بپذیریم که مطالعه یکی از راه های این انتقال است، پس در این راستا خانواده و مدرسه و محیط های آموزشی (واحد فرهنگی و آموزش کمیته امداد) نقش و اهمیت دارند.

همچنین، دیوید داهوان (۲۰۱۰) در پژوهشی در مورد نقش شوراهای حمایتی در فقرزدایی خانواده ها در مطالعه موردی هندوستان با جامعه آماری ۱۲۰ نفر از تحت پوشش این نهادهای حمایتی چنین نتیجه گیری می نماید از ۱۲۰ نفر افراد مورد پژوهش ۴۱ درصد رضایت کامل بر نقش شوراهای حمایتی در فقرزدایی خانواده ها در مطالعه داشته ۳۲ درصد متوسط و ۲۳ درصد ناراضی از این وضعیت بوده و ۴ درصد نیز نظر خاصی نداشته اند.

نتایج یافته های مرتبط با سوال ۴ تحقیق مبنی بر اینکه "نقش طرح آموزش خانواده در مقابله با فرهنگ فقر با توجه به ویژگی ها جمعیت شناختی پاسخگویان چیست؟" بین نقش طرح آموزش خانواده در مقابله با فرهنگ فقر بر اساس عوامل دموگرافیک (جنس، سن، سطح تحصیلات، وضعیت اشتغال و تعداد افراد تحت تکفل) تفاوت وجود دارد. با توجه به جدول

(۴-۱۵) و جدول (۴-۱۶) و همچنین جدول (۴-۱۷) نشان دهنده این است بین نقش آموزش خانواده در مقابله با فرهنگ فقر بر حسب جنس، تحصیلات و وضعیت شغل تفاوت معنی داری وجود ندارد ولی تفاوت نقش آموزش خانواده در مقابل با فرهنگ فقر بر حسب سن و افراد تحت تکفل معنی دار است. با این نتایج بدست آمده در جدولها میتوان گفت که بیشترین تاثیر گذاری بلحاظ عوامل دموگرافیک در مقابله با فرهنگ فقر مولفه های سن و افراد تحت تکفل می باشد. در خصوص یافته های تحقیق به نظر میرسد با توجه به اینکه بین گروه ها از نظر جنس، تحصیلات و وضعیت شغل تفاوت معنا داری نمی باشد و وجود تفاوت معنی دار در نتایج یافته ها بر اساس سن و عائله نشان دهنده تاثیر این دو مولفه در مقابل با فرهنگ فقر می باشد و نقش طرح را پر رنگ تر کرده است.

مراجع

- آقابابایی، عزیز الله؛ جلالی، داریوش؛ سعیدزاده، حمیدرضا؛ باقری، سهیلا؛ مقایسه اثربخشی چهار روش پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر بر نگرش و عزت نفس دانش آموزان مجتمع های فرهنگی، تربیتی و خوابگاهی کمیته امداد امام خمینی (ره) مجله : اعتیاد پژوهی بهار ۱۳۹۱، سال ششم - شماره ۲۱.
- اسماعیلی، رضا، (۱۳۹۲)، برنامه ریزی امور فرهنگی ایران.
- ارائی، سید محمد مهدی، آسیب شناسی برنامه های فقر زدایی در ایران، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، سال پنجم، شماره ۱۸.
- الیاسی، مرتضی، ۱۳۸۱، مبانی تصمیم گیری امام خمینی (ره)، مجله پژوهشهای مدیریت راهبردی، شماره ۲۸ و ۲۹.
- بنیانیان، ح، ۱۳۸۶، فرهنگ توسعه: خط مشی گذاری برای تقویت فرهنگ توسعه در ایران. تهران: امیر کبیر.
- ثریا، م، فرهنگ فقر، نشریه علوم اجتماعی ۱۳۵۳، شماره ۴.
- زارع، کریم؛ (۱۳۹۲)؛ رابطه عوامل فرهنگی با توانمندسازی زنان سرپرست خانوار تحت حمایت کمیته امداد شهر اصفهان؛ پایان نامه کارشناسی ارشد؛ دانشگاه آزاد خوراسگان
- شیوه نامه نظام جامع آموزشی - تربیتی کمیته امداد امام (ره)، ۱۳۸۹.
- صالحی امیری، رضا، (۱۳۹۱)، تاثیر طرح نظام جامع آموزشی - تربیتی خانواده معاونت فرهنگی کمیته امداد امام ره، مجله مدیریت فرهنگی.
- صالحیان، محمود، ۱۳۷۸، گامی در برنامه ریزی دوره آموزش خانواده مجله پیوند، شماره ۲۴۴.

-Dahvan d., The role of family support councils Drfqrzdayy case Hadrmtalh India. Mumbai publishing the ninth edition.2010.p123

-Elkit. u .(2013) . Investigate ways to support institutions in Spain Fqrtvst. Spain's National University Press, third edition.2011.p44